

Keskustelua

Vielä henkilö- ja paikannimien asutushistoriallisesta todistusarvosta

Fil. tri JOUKO VAHTOLA on pitkässä vastineessaan (HAik 1/1982) hänen väitöskirjastaan tekemiäni huomautusten johdosta esittänyt, että kysymykseni, riittävätkö paikannimet yksinään asutushistorian kriteereiksi, on harhaanjohtava, koska hän on työssään käyttänyt kaikkia muitakin saatavissa olevia lähteitä. Hän ei ole halunnut ottaa huomioon, että tarkoitin kysymykselläni lähinnä kanta-Hämettä, mistä ei Peräpohjolan asuttamiseen nähden ole sanottavasti olemassa muuta todistusaineistoa kuin paikannimistöä.

Jouko Vahtola sanoo myös, etten ole tuonut käsitysteni tueksi esiin uusia perusteluja ja että lausumani on yhtä hedelmätön kuin arvostellessani vuonna 1964 BIRGER STECKZÉNIN teosta *Birkarlar och lappar*. Tähän on vastattava, etten ole yrittänytkään esittää uusia todisteita, vaan että olen ainoastaan toistanut ne argumentit, joilla varhempi tutkimus oikeutetusti perustelee Peräpohjolan asutuksen satakuntalaisuutta ja jotka olen esittänyt — kuten Vahtola hyvin tietää — monissa muissakin artikkeleissani kuin mainitussa Birger Steckzénin kirjan arvostelussa. Siinähan oli tärkeintä torjua Steckzénin väittämiä, jonka mukaan pirkkalaiset (*birkarlar*) olisivat olleet ruotsalaisia majavamiehiä (*bjurkarlar*), minkä käsityksen Ruotsin-ruotsalaiset kielimiehetkin tuoreeltaan kumosivat.

Saadakseen paikannimistöilleen enemmän painavuutta Jouko Vahtola pyrkii väen väkisin vähentämään muiden lähteiden asutushistoriallista todistusvoimaa. Hän on edelleen sitä mieltä, että ns. pirkkalaistraditio on ”pelkästään uskon asia”, vaikka MARTTI FAVORIN on lähdekriittisessä tutkielmassaan *Birkarletraditionen — äkta eller konstruerad?* (*Skandia* 34/1968) osoittanut, ettei pirkkalaistradition aitoutta ole syytä epäillä. Niin ikään Vahtola pitää henkilönimistön lähdearvoa heikompana kuin paikannimistön sen nojalla, että kristillinen kirkko muka vaikutti hämäläisten henkilönimien muuntumiseen enemmän kuin satakuntalaisten. Johdonmukaisesti ajatellen olisi kai pitänyt tapahtua päinvastoin, koska Kokemäenjokilaakso lienee tullut jonkin verran aikaisemmin pysyvästi kristinuskon piiriin kuin Kanta-Häme. Etelä-Pohjanmaalta, jonka varhaisen henkilönimistön hyvin tunnen, olen pannut merkille, että suurin osa 1500-luvun henkilönimiä on säilynyt nykypäiviin saakka, yli neljäsataa vuotta, ja varmasti paljon pitempäänkin. Eiköhän Hämeessä liene käynyt samoin, vaikkeivat sikäläiset 1500-luvun verolähteet kovinkaan paljon henkilönimiä paljasta. Muutamista Hämeen pitäjänhistorioista (esim. Sääksmäki, Hollola, Padasjoki) voi tehdä johtopäätöksen, että varhainen henkilönimistö heijastuu myös

hemmissä kylän- ja talonnimissä. Samoja nimiä löytynee vain vähän Peräpohjolasta. Kuten jo edellisessä kirjoituksessani (HAik 3/1981) huomautin, perusteellinen tutkimus on tältä osin vielä tekemättä.

Jouko Vahtola kirjoittaa vastineessaan, ettei hänen väitöskirjastaan löydy tutkimustulosta, jonka mukaan Peräpohjola olisi saanut suomalaisutuksensa pääasiallisesti kanta-Hämeestä. Siihen suuntaan hän kuitenkin tutkimustaan kuljettaa, joskin itsekin myöntää, että voimakas satakuntalaisvaikutus näkyy erityisesti Peräpohjolan asutuksen myöhemmässä vaiheessa. Pelkästään paikannimien perusteella hän päätelee, että kantahämäläinen vaikutus on Peräpohjolassa vanhempaa kuin satakuntalainen ja vetoaa vastineessaankin siitepölyanalyysiin. Varhempi tutkimushan tuntee Peräpohjolan vanhemman asutuksen kainulaisuutena, mutta mistä kainulaiset olivat lähtöisin, siitä siitepölyanalyysi ei sano mitään. Viitataan vielä erääseen todistusaineistoon, mitä en edellisessä kirjoituksessani kosketellut, Peräpohjolan eränkävintänimistöön. Jouko Vahtolankin mielestä sikäläinen runsas Virka-nimistö on lähinnä satakuntalaista perua. Sen sijaan Peräpohjolasta näyttää puuttuvan hämäläinen Päiväkuntanimistö, jota VÄINÖ VOIONMAA pitää Hämeen eräkauden vanhempaan jaksoon kuuluvana (Hämäläinen eräkausi, s. 69). Tunnettua on, että niin hyvin Voionmaa kuin VILHO NIITEMAA Hämeen historian keskiajassa ovat osoittaneet Hämeen eränkävinnin ja asutuspaineen pääsuunniksi idän ja pohjoisen Päijänteen latvavesille asti.

On hyvä, että Jouko Vahtola pitää Peräpohjolan asutushistorian kronologiaa vain hypoteesina. Olen siinä hänen kanssaan samaa mieltä ja myönnän hänen väitöskirjansa vieneen Pohjois-Suomen varhaishistoriaallisen asutuksen tutkimusta eteenpäin. Meillä on vain erilainen käsitys asutussuuntien voimakkuudesta. Olen tottunut silloin, kun varmat tiedot puuttuvat, tekemään johtopäätöksiä suurempien todennäköisyyksien, indisioiden varassa. Peräpohjolan asutuksen satakuntalaisista juurista puhuvat pirkkalaistraditio, henkilönimet, murre ja kansanperinne, kanta-hämäläisistä juurista varteenotettavasti vain paikannimet. Nykyaikaista urheiluterminologiaa käyttäkseni Satakunta näyttäisi tällä hetkellä johtavan kanta-Hämettä vastaan maalein 4—1. Epävarmaa on vain se, ampuiko kanta-Häme ensimmäisen maalin. Vaikka niinkin olisi tapahtunut, Satakunnan panos on ollut pysyvästi suurempi.

ARMAS LUUKKO

Keskustelu paikannimistä ja Peräpohjolan asutuksesta päättyy tällä erää tähän.

TOIMITUS